บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของคู่สมรสในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2530 โดยประชากรที่อยู่ในข่ายพิจารณาของโครงการนี้คือ คู่สมรสที่ภรรยาอายุไม่เกิน 49 ปี และอาศัยอยู่ในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง กำหนดให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเขตสำหรับการวิจัย ต่อจากนั้นเลือกจังหวัด 4 จังหวัดจากทั้งหมด 17 จังหวัด โดยเลือกจังหวัดที่อัตราการทำหมันจากวิธีการคุมกำเนิดที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่ตำแหน่งที่ 1 (ต่ำสุด) 33, 67 และ 100 (สูงสุด) อัตราการทำหมันนี้สามารถคำนวณได้จากสถิติจำนวนคู่สมรสที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดจากสถานบริการของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ซึ่งเป็นรายงานประจำเดือน โดยจำแนกเป็นรายภาค จังหวัด และอำเภอ สถิติที่เลือกใช้ในการศึกษาคือ สถิติของเดือนสิงหาคม 2529 ซึ่งเป็นสถิติล่าสุดที่มีก่อนทำการวิจัยในเดือนกุมภาพันธ์ 2530 ดังที่ปรากฏต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	จังหวัด	อัตราการใช้การคุมกำเนิด	อัตราการทำหมัน	ตำแหน่งที่
1.	มหาสารคาม	58.2	66.8	100 (สูงสุด)
2.	กาฬสินธุ์	69.3	64.9	
3.	ขอนแก่น	73.6	61.5	
4.	ร้อยเอ็ด	66.8	61.2	
5.	ยโสธร	68.2	58.4	
6.	อุดรธานี	57.2	56.4	67
7.	มุกดาหาร	62.7	53.2	
8.	อุบลราชธานี	54.4	52.6	
9.	หนองคาย	57.4	52.0	
10.	นครราชสีมา	52.1	50.7	
11.	ศรีสะเกษ	49.9	49.2	
12.	นครพนม	58.8	46.0	
13.	บุรีรัมย์	58.6	44.7	33
14.	สุรินทร์	43.3	42.8	
15.	ชัยภูมิ	55.2	40.5	
16.	สกลนคร	54.7	37.1	
17.	เลย	65.5	34.9	1 (ต่ำสุด)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

ขั้นตอนที่สอง จากแต่ละจังหวัดที่เลือกได้ ได้เลือก 2 อำเภอ โดยจะเลือกอำเภอที่มีอัตราการทำหมันสูงสุด และอำเภอที่มีอัตราการทำหมันต่ำสุด โดยอาศัยสถิติของเดือนสิงหาคม 2529 เป็นเกณฑ์ ซึ่งปรากฏว่าได้อำเภอที่ตกเป็นตัวอย่าง ดังรายนามต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	จังหวัด	อำเภอที่อัตราการทำหมันสูงสุด	อำเภอที่อัตราการทำหมันต่ำสุด
1.	มหาสารคาม	วาปีปทุม	พยัคฆภูมิพิสัย
2.	อุดรธานี	โนนสะอาด	สุวรรณคูหา
3.	บุรีรัมย์	นาโพธิ์	ละหานทราย
4.	เลย	เมือง	นาแห้ว

ขั้นตอนที่สาม จากแต่ละอำเภอที่เลือกได้ในขั้นตอนที่สอง ได้เลือกตำบล 2 ตำบล โดยเลือกตำบลที่มีอัตราการทำหมันสูงสุด และตำบลที่มีอัตราการทำหมันต่ำสุด โดยการใช้ข้อมูลจากแบบฟอร์มกรอกข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการจัดวางแผนสาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งรวบรวมข้อมูลประชากร ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ข้อมูลอาสาสมัคร ข้อมูลกองทุน และข้อมูลด้านการวางแผนครอบครัว ซึ่งจำแนกการใช้การวางแผนครอบครัวตามวิธีที่ใช้ และยังได้ปรึกษาหารือกับสาธารณสุขอำเภอในกรณีที่ข้อมูลต่าง ๆ ไม่สมบูรณ์ จากนั้นได้เลือกหมู่บ้าน 1 หมู่บ้านตามลักษณะของตำบล คือตำบลที่มีอัตราการทำหมันสูงสุด ได้เลือกหมู่บ้านที่มีการทำหมันสูงสุดของตำบลนั้น ตำบลที่มีการทำหมันต่ำสุด ได้เลือกหมู่บ้านที่มีการทำหมันต่ำสุดของตำบลนั้น เป็นตัวอย่าง ตำบลและหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างมีรายชื่อดังต่อไปนี้

	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
1.	มหาสารคาม	วาปีปทุม	ขามป้อม	หนองแวง
			โพธิ์ชัย	โพธิ์ชัย
		พยัคฆภูมิพิสัย	เมืองเดา	เมืองเดา
			แวงดง	บุ่งช้าง
2.	อุดรธานี	โนนสะอาด	โนนสะอาด	โนนสะอาด
			บุ่งแก้ว	กระเบื้อง
		สุวรรณคูหา	สุวรรณคูหา	กุดผึ้ง
			นาดี	โนนสำราญ
3.	บุรีรัมย์	นาโพธิ์	นาโพธิ์	นาโพธิ์
			ศรีสว่าง	หนองว้า
		ละหานทราย	สำโรงใหม่	หนองกี่
			ตาจง	หัวสนาม
4.	เลย	เมือง	ชัยพฤกษ์	ก้างปลาได้
			นาอ้อ	ท่ามะนาว
		นาแห้ว	นาแห้ว	นาแห้วใหม่
			นาพึง	นาจาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่สี่ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือ การเลือกสตรีในวัยเจริญพันธุ์ที่กำลังอยู่กินกับสามีจากรายชื่อที่รวบรวมไว้แล้ว โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีอนามัยตำบล โดยได้กำหนดให้เลือกตัวอย่างสตรีจาก 40 ครัวเรือน จากแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ได้ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง 522 ครัวเรือน โดยสัมภาษณ์ได้ทั้งสตรีและสามี จำนวน 259 คู่ สัมภาษณ์ได้เฉพาะสตรี จำนวน 240 คน ดังนั้นจึงสามารถสัมภาษณ์สตรีที่อยู่ในข่ายได้จำนวน 499 คน และเป็นการสัมภาษณ์ได้เฉพาะสามี จำนวน 23 คน

ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามของโครงการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของคู่สมรสในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็นแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วน ก. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน

ส่วน ข. การติดต่อกับโลกภายนอกของสามี

ส่วน ค. ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสามี

ส่วน ง. การติดต่อกับโลกภายนอกของสตรี

ส่วน จ. ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสตรี

ส่วน ฉ. คำถามสำหรับสามีหรือสตรีที่ทำหมันแล้ว

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามในส่วน ก, ค, ง และ จ และมีสตรีสมรสที่มีอายุระหว่าง 15 - 49 ปี ปัจจุบันกำลังอยู่กินกับสามีที่อยู่ในข่าย จำนวน 499 ราย เป็นตัวอย่างในการศึกษา

ข้อจำกัดของข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการใช้ข้อมูลจากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่คู่สมรสได้ทำหมันแล้ว ลักษณะของข้อมูลที่นำมาใช้ในการอธิบายการทำหมันจึงเป็นลักษณะเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจจะแตกต่างจากลักษณะในอดีตตอนที่คู่สมรสทำหมัน แต่อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ เมื่อตอนทำหมันกับเมื่อตอนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจจะไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น เมื่อตอนทำหมันเมื่อ 5 ปีที่แล้วประกอบอาชีพทำนา ในปัจจุบันขณะที่กำลังทำการสำรวจก็ยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่ หรือตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ในทิศทางและอัตราเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะถือเอาลักษณะของคู่สมรส เมื่อทำการสำรวจ เป็นลักษณะในอดีตตอนที่คู่สมรสทำหมัน และจะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันและความคิดที่จะทำหมันของสตรีในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เท่านั้น

<u>ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา</u>

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

ก. <u>ตัวแปรตาม</u> (Dependent Variable) คือ

1. การทำหมัน
2. ความคิดที่จะทำหมันในอนาคต (ซึ่งไม่รวมสตรีหรือสามีที่ทำหมันแล้ว)

ข. <u>ตัวแปรอิสระ</u> (Independent Variable) ซึ่งประกอบด้วย

1. ปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่

อายุสตรีและสามี อายุบุตรคนสุดท้องของสตรี

จำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี ทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตร 2 คนของสตรี

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่

การศึกษาของสตรีและสามี อาชีพสตรีและสามี รายได้ต่อปีของครอบครัว

การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้ายของสตรี

ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของสตรีถึงที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ

3. ปัจจัยทางด้านการวางแผนครอบครัว ได้แก่

ระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมันของสตรี แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมันของสตรี ทัศนคติในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมัน

ค. <u>ตัวแปรที่นำมาคุม</u> ในการศึกษาครั้งนี้ตัวแปรที่นำมาคุม คือ

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ซึ่งได้แยกออกเป็น 2 รายการ คือ

- จำนวนบุตร 0 - 2 คน
- จำนวนบุตร 3 คน และ 3 คนขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบจำลองของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้อาจจะสรุปให้เห็น เป็นแบบจำลองได้ดังต่อไปนี้

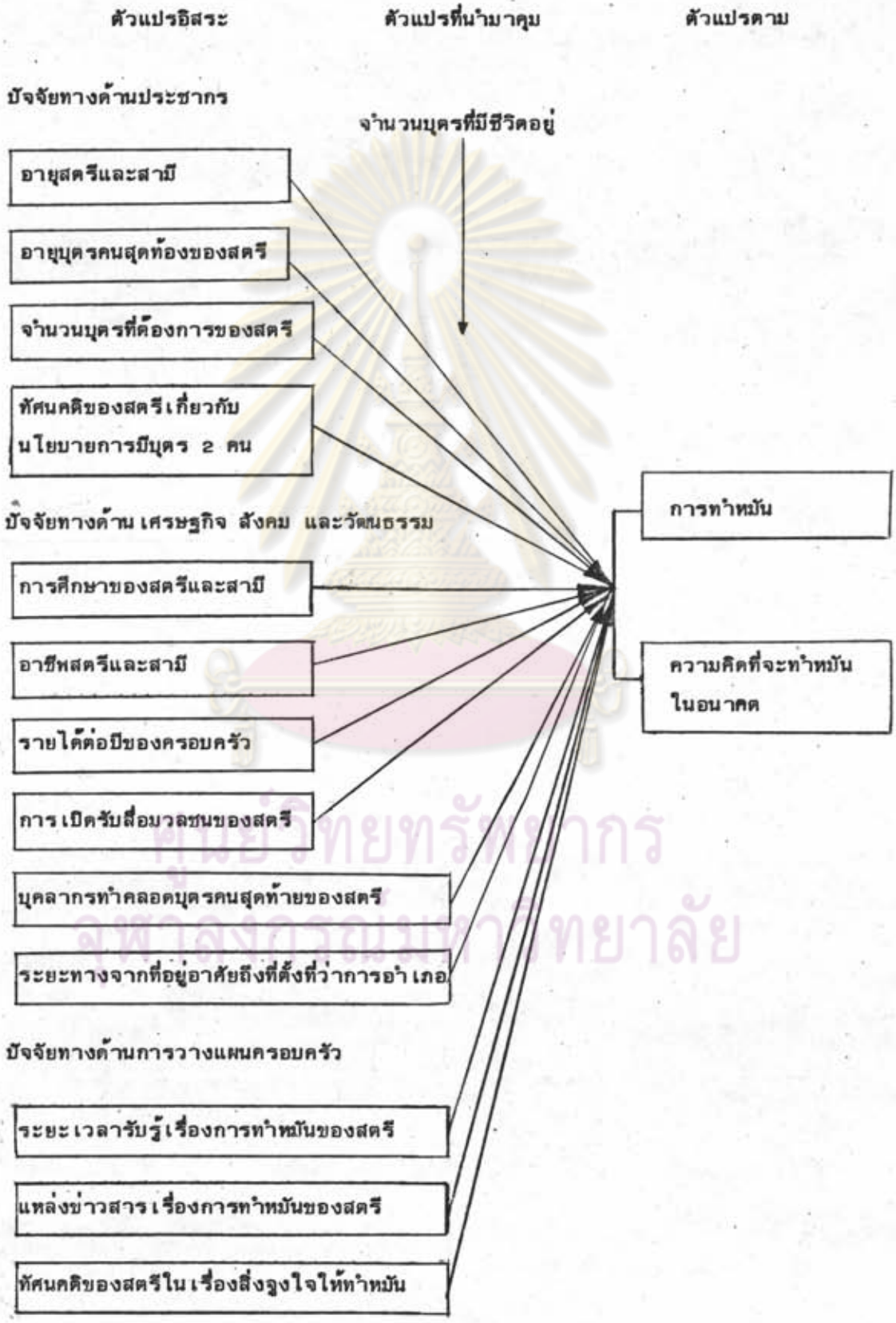

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล</u>

การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปของตารางร้อยละ โดยจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ และตัวแปรที่นำมาควบคุมอีก 1 ตัวแปร ในการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจะใช้สถิติ Chi-Square (χ^2) ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และใช้สถิติที่ สัมพันธ์เชิงเนื้อหา (Measure of Association) Cramer's V (v)* เพื่อ... าดและ... งความสัมพันธ์

---

*Cramer's V (v) เป็นสถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหาของตัวแปร โดยจะบอกให้ทราบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด โดยคำนวณจากสูตร

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{N\,(K-1)}}$$

เมื่อ V คือ Cramer's V

χ^2 คือ ค่า Chi-Square จากการคำนวณ

N คือ จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

K คือ จำนวน row หรือ column ค่าหนึ่งค่าใดที่มีค่าน้อยกว่า (ค่าเท่ากัน เช่น ตาราง 3 X 3, 4 X 4 ฯลฯ) จะใช้ตัวใดแทนค่า K ก็ได้)

ความหมายของค่าที่ได้

.70 และมากกว่า	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
.50 ถึง .69	มีความสัมพันธ์ในระดับมากพอสมควร
.30 ถึง .49	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
.10 ถึง .29	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
.01 ถึง .09	มีความสัมพันธ์ในระดับแทบไม่มีความสัมพันธ์เลย
.00	ไม่มีความสัมพันธ์เลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ศึกษา

รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของข้อมูล ได้มาจากคำตอบของสตรีและสามีที่ตก เป็นตัวอย่าง จำนวน 522 คู่ โดยมีรายละเอียดของลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ลักษณะทางประชากร จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า

ในเรื่องอายุของสตรี พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี คือร้อยละ 35.2 รองลงมาคือ อายุ 35 - 44 ปี,ต่ำกว่า 25 ปี และ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.5, 22.0 และ 8.0 ตามลำดับ ในตารางเดียวกันนี้ เรื่องของอายุสามี พบว่า สามีของสตรีส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 25 - 34 ปี คือร้อยละ 36.0 รองลงมาอายุ 35 - 44 ปี 45 - 49 ปี และต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.7, 13.2 และ 11.1 ตามลำดับ

ในเรื่องจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่ 2 คน คือร้อยละ 24.3 รองลงมามีบุตร 3 คน 1 คน และ 4 คน ร้อยละ 19.5, 18.4 และ 11.1 ตามลำดับ จะสังเกตเห็นได้ว่าคู่สมรสที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ระหว่าง 1 - 3 คน และจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 คน

ในด้านจำนวนบุตรที่ต้องการนั้น สตรีร้อยละ 45.6 ต้องการบุตร 2 คน รองลงมา ร้อยละ 25.5 และ 15.9 ต้องการบุตร 3 คน และ 4 คนตามลำดับ จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของสตรีเท่ากับ 2.77 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 อัตราส่วนร้อยของสตรีและสามี จำแนกตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
อายุของสตรี	
ต่ำกว่า 25 ปี	22.0 (115)
25 - 34 ปี	35.2 (184)
35 - 44 ปี	34.5 (180)
45 ปีขึ้นไป	8.0 (42)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	0.2 (1)
รวม	100.0 (522)
อายุของสามี	
ต่ำกว่า 25 ปี	11.1 (58)
25 - 34 ปี	36.0 (188)
35 - 44 ปี	33.7 (176)
45 - 49 ปี	13.2 (69)
50 ปีขึ้นไป	5.6 (29)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	0.4 (2)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ร้อยละ
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	
0	5.0 (26)
1	18.4 (96)
2	24.3 (127)
3	19.5 (102)
4	11.1 (58)
5	8.0 (42)
6	4.6 (24)
7 คนขึ้นไป	4.2 (22)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	4.8 (25)
รวม	100.0 (522)
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ย = 2.83 คน	
จำนวนบุตรที่ต้องการ	
0	0.4 (2)
1	1.7 (9)
2	45.6 (238)
3	25.5 (133)
4	15.9 (83)
5	4.0 (21)
6 คนขึ้นไป	1.4 (7)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	5.6 (29)
รวม	100.0 (522)
จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย = 2.77 คน	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในเรื่องอายุบุตรคนสุดท้อง พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีบุตรคนสุดท้องอายุ ต่ำกว่า 4 ปี คือร้อยละ 41.4 รองลงมามีบุตรคนสุดท้องอายุ 5 - 9 ปี ร้อยละ 26.1 และ 10 - 14 ปี ร้อยละ 14.6 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างมีบุตรคนสุดท้องอายุไม่เกิน 10 ปี และร้อยละ 5.4 เป็นสตรีที่ยังไม่มีบุตร (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยของสตรี จำแนกตามอายุบุตรคนสุดท้อง

อายุบุตรคนสุดท้อง	ร้อยละ
ต่ำกว่า 4 ปี	41.4 (216)
5 - 9 ปี	26.1 (136)
10 - 14 ปี	14.6 (76)
15 ปีขึ้นไป	7.9 (41)
ยังไม่มีบุตร	5.4 (28)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	4.8 (25)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ในเรื่องอาชีพของสตรี เนื่องจากสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างเป็นสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท จึงพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมถึงร้อยละ 90.0 รองลงมาประกอบอาชีพทางด้านการค้า ร้อยละ 3.8 และเป็นแม่บ้านร้อยละ 3.4 ตามลำดับ ในตารางเดียวกันทางด้านอาชีพของสามีก็พบว่า สามีของสตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 86.4 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 6.1, 4.2 และ 2.1 ประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพ ช่างกรรมกร หรือพนักงานขับยานยนต์ และการค้า ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 อัตราส่วนร้อยของสตรีและสามี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	สตรี	สามี
ทำกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ ประมง	90.0 (470)	86.4 (451)
เกี่ยวกับการค้า	3.8 (20)	2.1 (11)
ช่าง กรรมกร ขับยานพาหนะ และ งานที่เกี่ยวข้อง	1.1 (6)	4.2 (22)
เสมียน บริการ งานจัดการ ครู ข้าราชการ	1.1 (6)	6.1 (32)
แม่บ้าน	3.4 (18)	-
อื่น ๆ	0.4 (2)	1.1 (6)
รวม	100.0 (522)	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในเรื่องรายได้ของครอบครัว จากตารางที่ 6 พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี คือร้อยละ 37.5 รองลงมา มีรายได้ 10,001 - 30,000 และ 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 27.2 และ 23.0 ตามลำดับ และต่ำสุดร้อยละ 5.4 มีรายได้มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 6 อัตราส่วนร้อยของสตรี จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัว (ต่อปี)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	37.5 (196)
5,000 - 10,000 บาท	23.0 (120)
10,001 - 30,000 บาท	27.2 (142)
30,001 - 50,000 บาท	6.3 (33)
50,001 บาทขึ้นไป	5.4 (28)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ	0.6 (3)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>ลักษณะทางสังคม</u> จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่า

ระดับการศึกษาของสตรี สตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 12.1 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 มีเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้นที่สตรีจบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป ในตารางเดียวกันการศึกษาของสามี พบว่า ส่วนใหญ่สามีของสตรีจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คือร้อยละ 76.2 รองลงมา ร้อยละ 6.3, 5.9 และ 5.6 จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 4 ประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ตามลำดับ

ในเรื่องการเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี จากการให้คะแนนเพื่อวัดการเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี โดยใช้คำตอบจากการรับสื่อต่าง ๆ คือ การฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์ ด้วยการจัดลำดับคะแนนตามความเหมาะสม คือ ทุกวันเท่ากับ 2 คะแนน เป็นบางครั้ง 1 คะแนน และไม่เคยเท่ากับ 0 คะแนน เมื่อนำคะแนนมาจัดกลุ่มโดยผู้ที่มีคะแนน 5 - 6 คะแนน เป็นผู้ที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนในระดับสูง 3 - 4 คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และ 0 - 2 คะแนนอยู่ในระดับต่ำ พบว่าสตรีร้อยละ 47.8 มีการเปิดรับสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 44.9 อยู่ในระดับต่ำ มีเพียงร้อยละ 7.3 เท่านั้นที่อยู่ในระดับสูง

ในเรื่องการคลอดบุตรคนสุดท้ายของสตรีนั้นพบว่า ส่วนใหญ่คือร้อยละ 38.9 ของสตรีคลอดบุตรคนสุดท้ายโดยผดุงครรภ์แผนโบราณหรือหมอตำแย รองลงมาร้อยละ 37.2 คลอดโดยแพทย์ พยาบาล หรือผดุงครรภ์ และร้อยละ 13.6 คลอดโดยญาติหรือบุคคลอื่นตามลำดับ

ตารางที่ 7 อัตราส่วนร้อยของสตรีและสามี จำแนกตามลักษณะทางสังคม

ลักษณะทางสังคม	ร้อยละ
<u>การศึกษาของสตรี</u>	
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	7.3 (38)
ประถมศึกษาปีที่ 4	76.4 (399)
ประถมศึกษาปีที่ 5 - 7	12.1 (63)
มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3	1.1 (6)
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป	2.3 (12)
อื่น ๆ	0.8 (4)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลักษณะทางสังคม	ร้อยละ
การศึกษาของสามี	
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	4.6 (24)
ประถมศึกษาปีที่ 4	76.2 (398)
ประถมศึกษาปีที่ 5 - 7	5.9 (31)
มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3	5.6 (29)
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป	6.3 (33)
อื่น ๆ	1.3 (7)
รวม	100.0 (522)
คะแนนการเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี	
0	3.5 (17)
1	12.9 (63)
2	28.6 (140)
3	27.6 (135)
4	20.2 (99)
5	6.3 (31)
6	1.0 (5)
รวม	100.0 (490)
การเปิดรับสื่อสารมวลชน	
ระดับมาก (5 - 6 คะแนน)	7.3 (36)
ระดับกลาง (3 - 4 คะแนน)	47.8 (234)
ระดับน้อย (0 - 2 คะแนน)	44.9 (220)
รวม	100.0 (490)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลักษณะทางสังคม	ร้อยละ
บุคลากรทำคลอดบุตรคนสุดท้าย	
แพทย์, พยาบาล, ผดุงครรภ์	37.2 (194)
ผดุงครรภ์แผนโบราณ	38.9 (203)
ญาติ, คลอดเอง, บุคคลอื่น	13.6 (71)
ยังไม่มีบุตร	5.4 (28)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	5.0 (26)
รวม	100.0 (522)

หมายเหตุ การเปิดรับสื่อสารมวลชน ไม่รวมผู้ไม่ทราบ/ไม่ตอบ 32 ราย

ลักษณะด้านการวางแผนครอบครัว จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า สตรีและคู่สมรสส่วนใหญ่คือร้อยละ 75.25 กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งอยู่ สตรีที่เหลือร้อยละ 24.75 เป็นสตรีที่ไม่ได้ใช้หรือตั้งครรภ์ ในกลุ่มสตรีที่ใช้วิธีคุมกำเนิด ร้อยละสูงสุดคือ 40.37 ใช้วิธีทำหมันหญิง รองลงมาร้อยละ 19.52, 19.25, 10.16 และ 9.62 ใช้วิธีใส่ห่วง ยาเม็ด หมันชาย และยาฉีด ตามลำดับ

ในเรื่องของการทำหมัน สตรีที่ตกเป็นตัวอย่างร้อยละ 38.63 ทำหมันแล้ว และร้อยละ 61.37 ยังไม่ได้ทำหมัน สำหรับกลุ่มสตรีที่ยังไม่ได้ทำหมัน ร้อยละ 42.30 คิดที่จะทำหมันในอนาคต และร้อยละ 57.70 ไม่คิดที่จะทำหมันในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในด้านระยะเวลาที่สตรีรับรู้เรื่องการทำหมันนั้น พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 70.9 มีระยะเวลาตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป รองลงมา ร้อยละ 13.0, 8.0 และ 1.5 มีระยะเวลารับรู้ตั้งแต่ 5 - 6, 3 - 4 และ 1 - 2 ปี ตามลำดับ จะสังเกตเห็นได้ว่าสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมันมานานพอสมควร

ในเรื่องแหล่งข่าวสารที่สตรีได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำหมันครั้งแรกนั้น พบว่า เกินกว่าครึ่งหรือร้อยละ 52.7 ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำหมันครั้งแรกจากเพื่อนหรือญาติ รองลงมา ร้อยละ 28.0, 8.2 และ 5.7 สตรีได้รับความรู้จากแพทย์ พยาบาล และผดุงครรภ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และสื่อสารมวลชน ตามลำดับ

ตารางที่ 8 อัตราส่วนร้อยของสตรี จำแนกตามลักษณะด้านการวางแผนครอบครัว

ลักษณะด้านการวางแผนครอบครัว	ร้อยละ
<u>การใช้วิธีคุมกำเนิด</u>	
ไม่ได้ใช้, ตั้งครรภ์	24.75 (123)
กำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง	75.25 (397)
ยาเม็ด	19.25 (72)
ยาฉีด	9.62 (36)
ยาเม็ดและยาฉีด	0.26 (1)
ห่วงอนามัย	19.52 (73)
ถุงยางอนามัย	0.80 (3)
หมันชาย	10.16 (38)
หมันหญิง	40.37 (151)
รวม	100.00 (374)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลักษณะด้านการวางแผนครอบครัว	ร้อยละ
การทำหมัน	
ทำหมันแล้ว	38.63* (192)
ไม่ได้ทำหมัน	61.37 (305)
คิดจะทำหมันในอนาคต	42.30 (129)
ไม่คิดจะทำหมันในอนาคต	57.70 (176)
รวม	100.00 (305)
ระยะเวลารับรู้เรื่องการทำหมัน	
น้อยกว่า 1 ปี	0.4 (2)
1 - 2 ปี	1.5 (8)
3 - 4 ปี	8.0 (42)
5 - 6 ปี	13.0 (68)
7 ปีขึ้นไป	70.9 (370)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	6.1 (32)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลักษณะด้านการวางแผนครอบครัว	ร้อยละ
แหล่งข่าวสารเรื่องการทำหมัน	
แพทย์ พยาบาล ผดุงครรภ์ โรงพยาบาล	28.0 (146)
เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน	8.2 (43)
ญาติ เพื่อน	52.7 (275)
สื่อสารมวลชน	5.7 (30)
อื่น ๆ	5.4 (28)
รวม	100.0 (522)

หมายเหตุ _ การใช้วิธีคุมกำเนิดและการทำหมันไม่รวมผู้ไม่ทราบ ไม่ตอบ 25 ราย

* การทำหมัน รวมทั้งการทำหมันของสามี

ในด้านทัศนคติของสตรีในเรื่องการให้สิ่งจูงใจเพื่อชักจูงผู้มารับบริการทำหมัน จากตารางที่ 9 พบว่า สตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 63.4 แสดงความเห็นว่าควรมีการให้สิ่งจูงใจเพื่อชักจูงผู้มารับบริการทำหมัน ร้อยละ 26.1 เห็นว่าไม่ควรมี และร้อยละ 5.0 ไม่แสดงความคิดเห็นตามลำดับ ในตารางเดียวกัน เรื่องของทัศนคติเกี่ยวกับนโยบายของรัฐที่จะกำหนดให้แต่ละครอบครัวมีบุตรเพียง 2 คน พบว่า สตรีดังกล่าวเห็นด้วยอย่างยิ่งกับนโยบายนี้ร้อยละ 39.7 เห็นด้วยร้อยละ 37.0 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 อัตราส่วนร้อยของสตรี จำแนกตามทัศนคติในเรื่องสิ่งจูงใจให้ทำหมัน และทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตรเพียง 2 คน

ทัศนคติฯ	ร้อยละ
<u>การให้สิ่งจูงใจเพื่อทำหมัน</u>	
ควรมี	63.4 (331)
ไม่ควรมี	26.1 (136)
ไม่ออกความคิดเห็น	5.0 (26)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	5.6 (29)
รวม	100.0 (522)
<u>นโยบายการมีบุตรเพียง 2 คน</u>	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	39.7 (207)
เห็นด้วย	37.0 (193)
ไม่เห็นด้วย	15.3 (80)
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2.5 (13)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ, ไม่อยู่	5.6 (29)
รวม	100.0 (522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านโดยทั่วไป</u> จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่า

ในเรื่องระยะทางจากหมู่บ้านที่สตรีอาศัยอยู่ถึงตัวจังหวัดนั้น ในเขตการทำหมันสูง สตรีส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างจากตัวจังหวัดระหว่าง 30 - 60 กิโลเมตร คือร้อยละ 39.5 รองลงมาระหว่าง 61 - 90 และต่ำกว่า 30 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 37.2 และ 23.4 ตามลำดับ ส่วนในเขตการทำหมันต่ำ สตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 61.3 อาศัยอยู่ห่างจากจังหวัดมากกว่า 91 กิโลเมตร รองลงมาร้อยละ 38.7 อาศัยอยู่ระหว่าง 61 - 90 กิโลเมตร ตามลำดับ จาก

ตารางจะสังเกตเห็นได้ว่า สตรีที่อยู่ในเขตการทำหมันต่ำจะมีที่อยู่อาศัยห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางที่ไกลกว่าสตรีที่อยู่ในเขตการทำหมันสูงเป็นส่วนใหญ่

ในด้านลักษณะถนนหลักเข้าถึงหมู่บ้าน พบว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 55.6 ของสตรีในเขตการทำหมันสูงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีถนนลูกรังแบบเรียบเป็นถนนหลักของหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 23.0 และ 7.3 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีถนนลูกรังขรุขระและลาดยางเป็นถนนหลัก ส่วนในเขตการทำหมันต่ำ สตรีร้อยละ 37.2, 33.0 และ 16.5 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีถนนแบบลูกรังเรียบ ลาดยางหรือคอนกรีต และลูกรังขรุขระเป็นถนนหลักของหมู่บ้าน ตามลำดับ

เรื่องของร้านบริการน้ำมันภายในหมู่บ้านนั้น ในเขตการทำหมันสูงสตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 89.3 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีร้านบริการน้ำมันสำหรับยานยนต์ ส่วนในเขตการทำหมันต่ำมีเพียงร้อยละ 64.4 เท่านั้นที่หมู่บ้านมีร้านบริการน้ำมัน ซึ่งแตกต่างจากในเขตทำหมันสูงถึงร้อยละ 24.9

ในด้านการมีไฟฟ้าใช้ โดยเฉพาะในเขตการทำหมันสูง พบว่า สตรีทุกคนอยู่ในหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ ส่วนในเขตการทำหมันต่ำ สตรีร้อยละ 83.5 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ ส่วนที่เหลือร้อยละ 16.5 ยังไม่มีไฟฟ้าในหมู่บ้าน ในตารางเดียวกันเรื่องของน้ำประปาภายในหมู่บ้าน พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตการทำหมันสูงร้อยละ 92.7 ยังไม่มีน้ำประปาใช้ในหมู่บ้าน ส่วนสตรีที่อยู่ในเขตการทำหมันต่ำกลับพบว่า ร้อยละของสตรีที่หมู่บ้านไม่มีน้ำประปาต่ำกว่าในเขตการทำหมันสูงคือ ร้อยละ 77.8 ไม่มีน้ำประปา และร้อยละ 22.2 มีน้ำประปาในหมู่บ้าน

เรื่องของจำนวนรถโดยสารหรือรถปิคอัพที่มีในหมู่บ้าน พบว่า ในเขตการทำหมันสูงสตรีร้อยละ 31.8, 23.4 และ 14.2 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีรถโดยสารหรือรถปิคอัพ ระหว่าง 5 - 10, ไม่เกิน 5 คัน และ 11 คันขึ้นไป ตามลำดับ ส่วนในเขตการทำหมันต่ำสตรีร้อยละ 40.2, 37.2 และ 10.3 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีรถโดยสารหรือรถปิคอัพไม่เกิน 5 คัน ระหว่าง 5 - 10 คัน และ 11 คันขึ้นไป ตามลำดับ ในด้านของรถมอเตอร์ไซด์ พบว่า ในเขตการทำหมันสูงสตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 42.1 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีรถมอเตอร์ไซด์มากกว่า 41 คันขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 34.5 และ 23.4 มีรถมอเตอร์ไซด์ในหมู่บ้านต่ำกว่า 20 คัน และ 20 - 40 คัน ตามลำดับ ซึ่งตรงข้ามกับในเขตการทำหมันต่ำที่สตรีส่วนใหญ่หรือร้อยละ 61.3 อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มีรถมอเตอร์ไซด์ไม่เกิน 20 คัน รองลงมาร้อยละ 22.2 และ 16.5 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีรถมอเตอร์ไซด์มากกว่า 41 คัน และ 20 - 40 คัน ตามลำดับ

ตารางที่ 10 อัตราส่วนร้อยของสตรี จำแนกตามสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและเขตการทำหมัน

สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและเขตการทำหมัน	เขตสูง	เขตต่ำ
ระยะทางจากหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด		
ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร	23.4 (61)	-
30 - 60 กิโลเมตร	39.5 (103)	-
61 - 90 กิโลเมตร	37.2 (97)	38.7 (101)
91 กิโลเมตรขึ้นไป	-	61.3 (160)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)
ลักษณะถนนหลักเข้าหมู่บ้าน		
ลาดยางหรือคอนกรีต	7.3 (19)	33.0 (86)
ลูกรังแบบดีหรือเรียบ	55.6 (145)	37.2 (97)
ลูกรังแบบขรุขระ	23.0 (60)	16.5 (43)
อื่น ๆ	14.2 (37)	13.4 (35)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)
ร้านบริการน้ำมันสำหรับยานยนต์		
มี	89.3 (233)	64.4 (168)
ไม่มี	10.7 (28)	35.6 (93)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและเขตการทำหมัน	เขตสูง	เขตต่ำ
ไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน		
มี	100.0 (261)	83.5 (218)
ไม่มี	-	16.5 (43)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)
น้ำประปาภายในหมู่บ้าน		
มี	7.3 (19)	22.2 (58)
ไม่มี	92.7 (242)	77.8 (203)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)
จำนวนรถโดยสาร, รถบิคอัพ		
ต่ำกว่า 5 คัน	23.4 (61)	40.2 (105)
5 - 10 คัน	31.8 (83)	37.2 (97)
11 คันขึ้นไป	14.2 (37)	10.3 (27)
ไม่มีคำตอบ	30.7 (80)	12.3 (32)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)
จำนวนรถมอเตอร์ไซด์		
ต่ำกว่า 20 คัน	34.5 (90)	61.3 (160)
20 - 40 คัน	23.4 (61)	16.5 (43)
41 คันขึ้นไป	42.1 (110)	22.2 (58)
รวม	100.0 (261)	100.0 (261)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย